

”ISIT JA VASUT”

Isien kokemuksia varhaiskasvatussuunnitelmasta, kasvatuskumppanuudesta ja osallisuudesta päivähoidossa

Irma Ruokangas

Opinnäytetyö
Sosiaali-alan Koulutus
Sosionomi (AMK)

2015

Sosiaali- ja terveystieteiden
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Irma Ruokangas	Vuosi	2015
Ohjaaja	Kaisu Vinkki & Timo Marttala		
Toimeksiantaja	"ISIT JA VASUT"		
Työn nimi	Isien kokemuksia varhaiskasvatussuunnitelmasta, kasvatuskumppanuudesta ja osallisuudesta päivähoitossa		
Sivu- ja liitemäärä	39 + 1		

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli saada selville, mitä mieltä isät ovat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta (vasusta) ja miten isien osallisuus näkyy päivähoiton kasvatuskumppanuudessa.

Teoriaosuus käsittelee varhaiskasvatusta, mitä on laadukas varhaiskasvatus sekä varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden tarkoitusta. Määrittelen myös isänä olemista, jaettua vanhemmuutta ja mikä on isän merkitys lapsen kehitykselle sekä isän osallisuutta. Lisäksi teoriaosuus käsittelee kasvatuskumppanuutta, miten ekologinen teoria liittyy siihen ja vuorovaikutusta varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyöni on laadullinen eli kvalitatiivinen ja aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastatteluja, jotka toteutin yhden päiväkodin lasten isille. Tutkimusjoukko koostui viidestä isästä. Aineiston analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysia.

Haastattelujen ja siihen liitetyn teorian perusteella isät olivat tietoisia siitä, mikä tarkoitus vasuilla on lapsen kehityksen ja päivähoiton kannalta. Isien kokemukset kasvatuskumppanuudesta olivat pääosin myönteisiä ja luottamus kasvatushenkilökuntaan koettiin tärkeänä yhteistyön kannalta. Isien osallisuus koettiin tärkeänä sekä lapsen, että isän kannalta.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, Varhaiskasvatussuunnitelma, Isänä oleminen, Kasvatuskumppanuus, Osallisuus.

Social and Health
Bachelor of Social Services

Author	Irma Ruokangas	Year	2015
Supervisor(s)	Kaisu Vinkki & Timo Marttala		
Commissioned by			
Subject of thesis	”DADS AND ECEC” Father`s experiences of ECEC- plans, educational partnership and participation in day care		
Number of pages	39 + 1		

The purpose of my thesis was to find out what are fathers’ opinions about ECEC (early childhood education and care) plans and how the participation of fathers appears in the educational partnership in day care.

The theoretical part of my thesis addresses ECEC, what is good quality ECEC and the purpose of ECEC plans. I also define fatherhood, shared parenthood, father`s significance for the child’s development and father’s participation. The theoretical part also deals with educational partnership, its relation to ecological theory and interaction in early childhood education.

This thesis is qualitative and the data was collected by theme interviews to fathers of one day care centre. The subject group included five fathers. I used content analysing as analysis method, by transcribing the recordings.

The interviews and the theory combined to show that fathers were aware of what role the ECEC plans have in the child’s development and day care. Fathers’ experiences of educational partnership were mostly positive and the trust towards the day care staff was seen important considering co-operation. Fathers’ participation was seen important not only to a child, but to the father as well.

Early childhood education, ECEC (early childhood education and care) plan, fatherhood, being a father, educational partnership, participation.

Sisällys

1 JOHDANTO	5
2 VARHAISKASVATUS.....	7
2.1 Laadukas varhaiskasvatus	7
2.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat ja niiden tarkoitus	9
3 ISÄNÄ OLEMINEN.....	11
3.1 Jaettu vanhemmuus	11
3.2 Isän merkitys lapsen kehitykselle.....	12
3.3 Isien osallisuus	13
4 KASVATUSKUMPPANUUS	16
4.1 Kasvatuskumppanuus ja toteutumisen esteet	16
4.2 Ekologinen kasvatusteoria	17
4.3 Vuorovaikutus ja sen toteutuminen.....	19
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	20
5.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	20
5.2 Aikaisemmat tutkimukset.....	20
5.3 Tutkimusmenetelmät.....	21
5.4 Aineiston keruu, tutkimusjoukko ja analysointi	22
6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	25
6.1 Isien mielipiteitä varhaiskasvatussuunnitelmasta	25
6.2 Kasvatuskumppanuus ja isien osallisuus	28
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	33
7.1 Tulosten johtopäätökset	33
7.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	34
7.3 Pohdinta	35
LÄHTEET.....	38
LIITE 1.....	40

1 JOHDANTO

Jokainen lapsi on osa omaa ympäristöään ja vanhempien osallisuus lapsen kasvaessa ja kasvuympäristöjen lisääntyessä pitää turvata siten, että kukaan ei koe olevansa ulkopuolinen. Isien osallistuminen lapsen arkeen äidin rinnalla tasapuolisesti ja siihen tukeminen ovat mielestäni lapsen hyvinvoinnin kannalta ensiarvoisen tärkeitä, koska ne lisäävät kaikkien osapuolien hyvinvointia nyt ja tulevaisuudessa.

Opinnäytetyöni aiheen valinta sai alkunsa tapauksista päiväkodin arjessa, joissa huomasin isien läsnäolon ohittamista henkilökunnan taholta. Tapahtumia löytyi lisää, kun aloin keskustella asioista isien kanssa. Myös vanhempien erojen yhteydessä henkilökunta asettui usein äidin ”puolelle” lasten asioista keskustellessa. Koska päiväkoteja on kotikaupungissani useita, myös kulttuureita on yhtä monta ja jokaisen työntekijän omat näkemykset isästä tasavertaisena yhteistyökumppanina vaikuttavat asiaan.

Nykypäivän vanhemmuus on koko ajan muuttuvaa ja se aiheuttaa haastetta päivähoiton henkilökunnalle, koska perhemuodot saattavat vaihtua nopeasti ja lapsen oikeus molempiin vanhempiin olisi aina turvattava. Opinnäytetyöni pääpaino on isien näkökulma ja ehdotukset osallisuuden lisäämiseen päivähoiton arkeen, johon sisältyvät varhaiskasvatussuunnitelmat ja toimiva kasvatuskumppanuus.

Isien osallisuus on vuosien kuluessa lisääntynyt, mutta ovatko henkilökunnan asenteet jääneet ajasta jälkeen? Vieläkin saa usein kuulla, että äidissä täytyy olla jotain ”outoa”, kun isä on aktiivisempi osapuoli. Onko tässä syy, että jotkut isät jäävät taka-alalle lapsen asioissa?

Tehdessäni erityisavustajan työtä olen saanut/ joutunut kiertämään useita paikkakunnalla olevia päiväkoteja ja näin saanut tuntumaa kulloisenkin päiväkodin kulttuuriin. Haluan saada selville, onko isien vähäinen osallistuminen vain itselläni oleva tunne, vai onko se vielä nykypäivänä todellisuutta?

Aiheen ajankohtaisuus löytyi Rovaniemen kaupungin päivähoiton henkilökunnalle ja lasten vanhemmille vuoden 2014 keväällä tehdyn laatukselyn kautta, jossa vanhempien osallisuus ja sen lisääminen nousivat yhdeksi kehittämisen aiheeksi koko kaupungin alueella.

Opinnäytetyöni keskiössä on lapsi ja lapsen hyvinvointi, vaikka pääsääntöisesti käsitte-
len lapsen ympärillä olevia tahoja ja miten ne vaikuttavat lapsen hyvinvointiin.

Ensimmäisessä osuudessa käsittelem varhaiskasvatusta, mitä se on ja miten siitä saadaan
laadukasta. Mitkä tekijät vaikuttavat, kun puhutaan laadukkaasta varhaiskasvatuksesta.
Mistä puhutaan, kun puhutaan vasuista. Mistä ne ovat saaneet alkunsa ja mihin niitä
tarvitaan.

Toinen kappale käsittelee isänä olemista ja jaettua vanhemmuutta. Miten sitä määritel-
lään ja miten isyys on muuttunut. Mitä on jaettu vanhemmuus ja miksi se on tärkeää
sekä lapselle, että vanhemmille. Mitä isänä olemiseen sisältyy ja mikä merkitys isillä ja
isien osallisuudella on lapselle.

Kolmas osuus käsittelee kasvatuskumppanuutta ja mikä merkitys lapsen ympärillä ole-
vien aikuisten sujuvalla yhteistyöllä on lapselle. Tässä osuudessa käsittelem ekologista
kasvatusteoriaa, koska se on pohjana kasvatuskumppanuuden kehittämiseksi ja sitä kaut-
ta varhaiskasvatussuunnitelmien ottamista osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Ekologinen
teoria korostaa kontekstuaalisuuden näkökulmaa lapsen kehityksessä, koska sen mukaan
lapsi nähdään aina osana ympäristöä. Tähän perustuen ekologinen teoria liittyy kasva-
tuskumppanuuteen, koska se korostaa yhteistyön merkitystä lapsen elämässä olevien
aikuisten kesken. (Järvinen & Laine & Hellman-Suominen 2013, 9-15.)

Tutkimusosio sisältää opinnäytetyön prosessin, tavoitteen, tarkoituksen ja tutkimusky-
symykset. Mitä tutkimuksia aiheesta on tehty aikaisemmin ja tutkimusmenetelmät, joita
olen käyttänyt työssäni, sekä aineistonkeruumenetelmän ja tulosten analysoinnin. Seu-
raavassa osiossa analysoin opinnäytetyön tulokset teemojen kautta. Viimeisenä kokoa
yhteen johtopäätökset ja pohdin koko prosessia.

2 VARHAISKASVATUS

2.1 Laadukas varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on pienten, alle kouluikäisten lasten kasvatuksellista vuorovaikutusta, joka tapahtuu eri elämäntilanteissa. Sen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista (Stakes 2009, 11). Suomalaisen varhaiskasvatuksen perusteena ovat lapsen oikeuksia määrittelevät sopimukset, kansalliset säädökset ja voimassaoleva päivähoitolaki. Yhteiskunnan muuttumisen myötä päivähoitoon varhaiskasvatuspalveluita uudistetaan ja kehitetään tarpeiden mukaan. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää lasten, päivähoitoon henkilöstön ja vanhempien välinen yhteistyö sekä ymmärrys siitä, mitkä periaatteet ohjaavat varhaiskasvatusta. (Järvinen & Laine & Hellman-Suominen 2009, 116–117.)

Vuonna 2002 valtioneuvosto teki periaatepäätöksen varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista, jotka sisältävät yhteiskunnan järjestämisen ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet (Stakes 2009, 7). Varhaiskasvatuksen laadulla on suuri vaikutus lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin (Kalland & Sinkkonen 2011, 150). Lapsi on osa ympäristöä, jossa hän on kasvanut ja sieltä lapsi on omaksunut kulttuurisen mallin, arvot ja omat taitonsa. Sen vuoksi on tärkeää, että varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon vanhempien vastuu ja oikeus oman lapsensa kasvattamiseen yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. (Hujala & Turja 2011, 13–14.)

Varhaiskasvatukseen toi laajempaa otetta Bronfenbrennerin (1979) ekologinen teoria, joka loi uudenlaisen kehyksen lapsen kasvulle ja kehitykselle, koska se tarkastelee lasta aina osana ympäristöä, jossa lapsen kehitys tapahtuu (Hujala & Nivala & Parrila & Puuroila 2007, 17). Edellytyksenä lapsen hyvälle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle on lapsen arvostaminen ja kuunteleminen sekä kokonaisvaltainen hyvinvointi (Hujala ym. 2011, 15.) Tämän myötä varhaiskasvatukseen on syntynyt käsite kasvatuskumppanuudesta, joka liittyy vanhemmat ja lapsen kotiympäristön entistä enemmän osaksi päivähoitoa ja näin ne eivät enää ole kaksi irrallista osiota lapsen elämässä. Kasvatuskumppanuuden pohjana on kontekstuaalinen käsite, jossa korostuu ympäristöjen välinen yhteistyö. (Järvinen ym. 2009, 118).

Aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa on oleellista, että aikuinen tavoittaa lapsen todellisen kehitysvaiheen ja kykenee ennakoimaan seuraavaa kehityskaskelta sekä jäsentämään tehtävät siten, että lapsen on mahdollista ratkaista ne. Lapselle on tärkeää, että aikuinen hyväksyy hetkelliset taantumet. Aikuinen toimii lähikehityksen vyöhykkeessä, johon sisältyy kehityksen edellinen ja seuraava vaihe (Kalland ym. 2011, 152). Ilman tietoa, jota henkilökunta saa vanhemmilta, ei lapsen yksilöllistä kehitystä voi kokonaisvaltaisesti tiedostaa päivähoidossa, koska aikuisen mielestä pienetkin asiat lapsen elämässä voivat aiheuttaa lapselle hetkellisiä muutoksia käyttäytymisessä ja kehityksessä.

Suomessa kunnat ja yksittäiset päiväkodit toteuttavat laadun arviointia oman aktiivisuuden mukaan ja sen vuoksi arviointi on vaihtelevaa. Laatu arvioidaan asiakastyytyväisyyteen perustuen kartoittamalla päivähoitohenkilöstön ja vanhempien tyytyväisyyttä päivähoitoon nähden. Näiden kyselyjen pohjalta nousseet tiedot ovat pohjana kehittämishankkeille, joita yksittäiset päiväkodit ja hallinto ovat toteuttaneet. Kehittämistarpeiksi ovat yleensä nousseet lapsen yksilöllisen huomioimisen lisääminen, lasten ja vanhempien vaikutusmahdollisuudet, lapsiryhmien koon pienentäminen sekä henkilökunnan määrän ja pysyvyyden lisääminen. (Hujala ym. 2007, 170.)

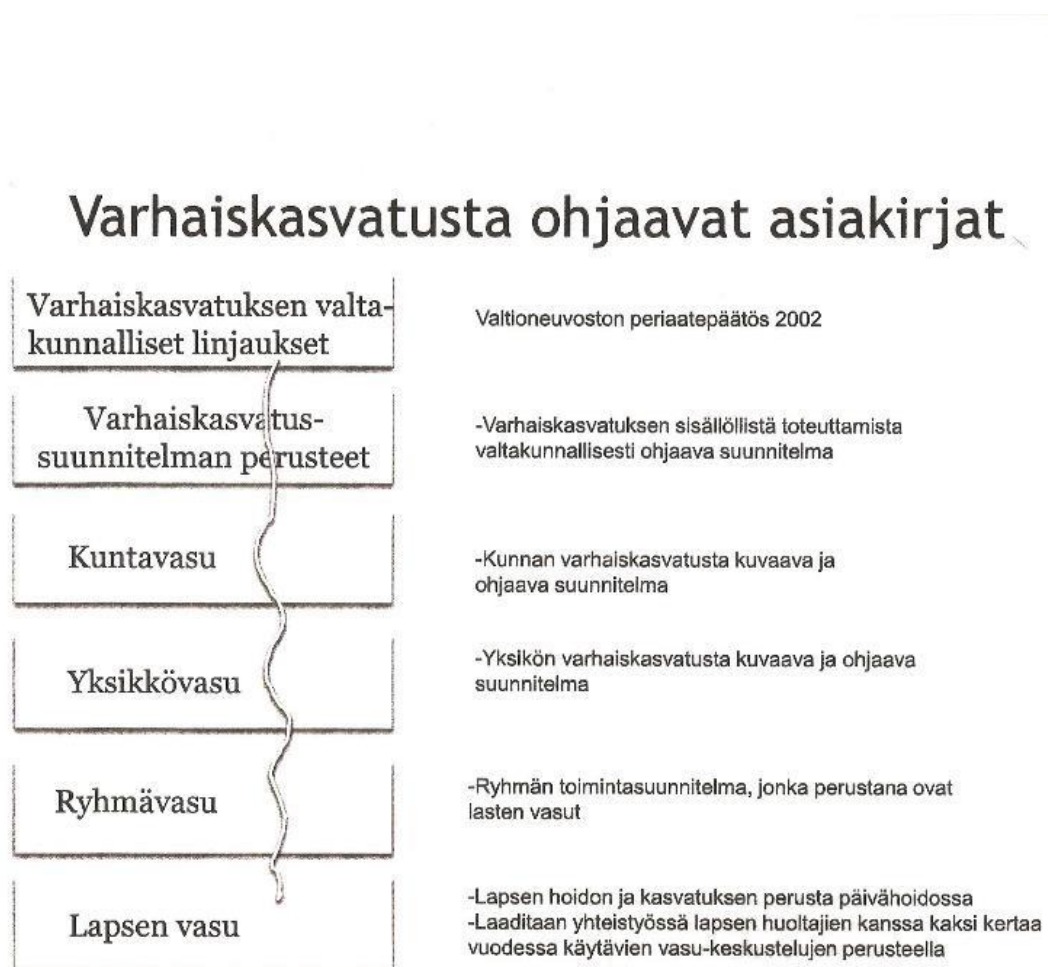
Päivähoitosektorilla keskeinen teema on laadun kehittäminen, mutta se on pääasiassa tapahtunut hallinnon näkökulmasta. Päivähoidon laatu koostuu hyvin moninaisista tekijöistä, joista kukin osaltaan ja yhdessä vaikuttavat lapsen päivähoitopäivän rakentumiseen. Päivähoidon laadunarviointia ja siihen pohjautuvia menetelmiä ollaan Suomessa vasta kehittelemässä (Hujala ym. 2007, 170.)

Päivähoidon arviointi on perinteisesti liitetty lapsen arviointiin. Jotta lapsen tilannetta halutaan parantaa, täytyy arviointia laajentaa kokonaisuuteen, joka vaikuttaa lapsen hyvinvointiin ja olemiseen päivähoidossa. Kokonaisuuteen liittyy toimintaympäristö, kasvattajan toiminta ja kasvatustyyli, ryhmä ja sen dynamiikka, työntekijöiden tiimin toimivuus ja ajan käyttö. Myös työntekijöiden erilaiset toimintatavat ja perheen kanssa tehtävä yhteistyö ovat laadun arvioinnissa tärkeitä tekijöitä, jotka vaikuttavat sekä lapseen, että vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. on arvioitu lasta ja tapahtuvalla toiminnalla on keskeinen rooli ja siitä vastaavat työntekijät. (Koivunen 2009, 188.)

Rovaniemellä laatukysely tehdään joka toinen vuosi ja viimeksi se on tehty vuonna 2014 sekä päivähoiton henkilökunnalle että vanhemmille. Kyselyn vastauksista nousi yhdeksi kehittämisen kohteeksi vanhempien osallisuuden lisääminen päivähoitossa ja siihen pyrin osaltani vaikuttamaan tällä opinnäytetyölläni.

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat ja niiden tarkoitus

KUVIO 1. Varhaiskasvatussuunnitelmien perusta ja niiden määrittelyä

Kuvio 1. kuvaa varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden käyttöä varhaiskasvatuksessa sekä sitä, miten ne linkittyvät toisiinsa.

Vuonna 2002 valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksenä varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, jotka ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjana. Varhaiskasvatuksen perusteet luotiin siksi, koska haluttiin yhtenäinen linjaus varhaiskasvatukselle koko maahan ja ohjata sisällön kehittämistä sekä uusia edellytyksiä laadun kehittämiseksi. Muita tavoitteita ovat vanhempien osallisuuden lisääminen, henkilökunnan ammatillisen tietoisuuden lisääminen ja moniammatillisen yhteistyön kehittäminen sellaisten tahojen kesken, jotka tukevat lasta ja perhettä ennen lapsen oppivollisuuden alkua (Stakes 2009, 7.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat lähtökohtana vasuille eli varhaiskasvatussuunnitelmille, joita tehdään kuntatasolla, päivähoiton yksiköissä, niiden jokaisessa lapsiryhmässä sekä jokaiselle lapselle (Stakes 2009, 9).

Opinnäytetyössäni lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu on se, jota käyn läpi haastatteluissa isien kanssa. Vasun tarkoituksena on, että vanhempien kanssa yhdessä tehty suunnitelma toimii lapsen kasvatustoiminnan perustana päivähoitossa, jonka jälkeen tehdään lapsiryhmäkohtainen vasu, johon jokaisen lapsen vasun pitäisi vaikuttaa. Lapsi voi osallistua vasun laatimiseen ja arviointiin yhdessä vanhempien ja työntekijöiden yhdessä sopimalla tavalla. (Stakes 2009, 33.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon lapsen, vanhemman ja kasvattajayhteisön ajatukset. Kun opitaan tuntemaan lapsi ja vanhemmat sekä tavat, joilla lapsi toimii, pystytään varhaiskasvatuksen pedagogiikka suunnittelemaan siten, että se kohtaa parhaalla mahdollisella tavalla lapsen ja perheiden tarpeet ja tavoitteet. Varhaiskasvattajien tehtävän on viedä yhteiset periaatteet toiminnan tasolle ja varhaiskasvatussuunnitelmassa nämä tulevat näkyviksi kaikille osapuolille. (Kaskela & Kronqvist 2007, 32.) Yhteistyön lisääminen ja isien osallisuuden tarkastelu ovat perusteet, joiden vuoksi liitän vasun opinnäytetyöhöni.

3 ISÄNÄ OLEMINEN

3.1 Jaettu vanhemmuus

Käsite jaetusta vanhemmuudesta on syntynyt miesasialiikkeen sisällä ja sen avulla on haluttu korostaa isän kokonaisvaltaista sitoutumista ja osallistumista lapsensa hoitoon ja kasvatukseen. Molempien vanhempien sitoutuminen alusta alkaen vanhemmuuteen yhtä voimakkaasti, on jaettua vanhemmuutta parhaimmillaan. (Hermanson, 2012.)

Jaetussa vanhemmuudessa olennaista ei ole kasvattamisen ja hoidon puolittaminen, vaan tärkeää on vanhemmuudesta johtuvan luopumisen ja surun, sekä ilon ja onnen lankeaminen kummallekin vanhemmalle. Perinteisessä rooli- jaossa äiti on enemmän saava osapuoli, koska hän pääsee lapsen maailmaan sisälle aidosti, mutta tässä mallissa äiti joutuu myös luopumaan ja kieltäytymään asioista, jotka isälle ovat mahdollisia koko ajan. Jaetussa vanhemmuudessa isä pääsee osalliseksi lapsen maailmaan ja näin täysvaltaiseksi isäksi, samalla jaettu vanhemmuus myös velvoittaa isää osallistumaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen tasavertaisesti äidin kanssa. (Huttunen 2001, 174–177.)

Nykykäsitysten mukaan jaetusta vanhemmuudesta on monenlaista hyötyä. Uusien tutkimusten mukaan vauva pystyy kiintymään sekä isään että äitiin ja erottamaan nämä toisistaan. Lapsi saa jaetusta vanhemmuudesta sekä turvaa että tukea kehitykselleen. (Hermanson, 2012.)

Nykyään perheitä on monenlaisia ja niiden monimuotoisuus on lisääntynyt. Ydinperhe muodostuu molemmista vanhemmista ja heidän yhteisistä lapsistaan. Yksinhuoltajaperheellä tarkoitetaan yhden huoltajan perhettä, jossa on vähintään yksi alaikäinen lapsi. Kasvatusvastuun heistä osa hoitaa itse ja osa toisen vanhemman kanssa yhdessä, jolloin vanhemmilla on yhteishuoltajuus. Yksin vastuussa ollessa tukiverkoston muodostuminen on eriarvoisen tärkeää. Muita esimerkkejä monimuotoisista perheistä ovat monikoperheet, joilla tarkoitetaan sitä, kun perheeseen syntyy kerralla useampi lapsi. Puolestaan uusperheessä lapsi on vain toisen aikuisen biologinen lapsi ja sateenkaariperheissä vanhemmat ovat samaa sukupuolta. (Järvinen ym. 2013, 13.) Mielestäni jokaisessa perhemuodossa vanhemmuus on jollakin tavalla jaettu ja sen tiedostaminen kasvatusympäristössä on lapsen kannalta äärimmäisen tärkeää.

3.2 Isän merkitys lapsen kehitykselle

Isän läsnäolo ja lapsen ja isän hyvä keskinäinen suhde tukevat lapsen tervettä kehitystä. Tutkimukset osoittavat, että aktiivisesti osallistuvien isien lasten fyysinen kasvu, ja muistin, tarkkaavaisuuden ja kielen kehitys edistyivät paremmin, kuin muiden lasten. Aktiivisten isien pojat olivat vähemmän aggressiivisia ja tytöt kärsivät vähemmän masennus- ja ahdistusoireista kuin vetäytyvien isien lapset. (Kalland ym. 2011, 107.)

Isän olemassaolo leikki-ikäiselle lapselle on tärkeä itsetunnon ja omanarvontunteen lähde. Tytölle merkittävää on se, että isä arvostaa häntä juuri tyttönä ja on rakastamisen arvoinen juuri sellaisena kuin on. Isän puuttuminen poikien elämästä aiheuttaa kongitiivisessa kehityksessä häiriöitä (Kalland ym. 2011, 119- 122). Isän lämpö ja ihailu omaa lastaan kohtaan, varsinkin tytön ollessa kyseessä, auttaa häntä hyväksymään itsensä. Tytön kokemus oman isän varauksettomasta, epäseksuaalisesta rakkaudesta kasvattaa lapsen itsetuntoa niin, ettei hän aikuisenakaan huoli ketä tahansa elämäkumppaniksi rinnalleen. (Sinkkonen 2008, 67.)

Sinkkosen mukaan isän merkityksestä lapselle on tehty useita tutkimuksia, jotka osoittavat sen, että lapsilla on vähemmän häiriökäyttäytymistä, jos perheessä on isähahmo. Poikien käytösongelmien ja tyttöjen tunne-elämän ongelmien on havaittu vähenevän, kun isä on sitoutunut myönteisesti perheeseen ja on läsnä lasten elämässä. Isän läsnäolo vähävaraisissa perheissä oli yhteydessä poikien vähäisempään rikollisuuteen. Tutkimuksia isyyden vaikutuksista lapsen elämään tarvitaan edelleen, vaikka näyttöä on riittävästi siitä, että isyyteen sitoutumista täytyy tukea kaikilla yhteiskunnan tasoilla. (Sinkkonen 2008, 68.)

Vanhempien erotessa tilanne on usein niin vaikea, että joillakin lapsilla on tunne, että heidän asiansa ei ole kenenkään hallinnassa, koska vanhempien välinen tiedonkulku ontuu. Vanhempien elämäntilanne vie voimia niin, ettei kukaan huomaa lapsen olotilaa, vaan tehdyt huoltajussopimukset pidetään hinnalla millä hyvänsä. (Sinkkonen 2008, 70.)

3.3 Isien osallisuus

TAHTO

Isättömiä lapsia ei ole.

Eikä äidittömiä.

Lapsettomia isiä kyllä.

Ja äitejä.

*Mutta jokaisella lapsella
on isä.*

Jossakin.

*Jokainen kantaa sisällään
sitä osaa joka on isästä.*

Tahtoi tai ei.

Lapsestaan voi luopua.

Isästään ei.

Tahtoi tai ei.

Minun isäni (Olla-Riitta Seppänen 2002)

Julkisessa keskustelussa on noussut esiin lähinnä se muutos, jossa nykyisät ovat perinteisiä osallistuvampia, he tekevät omia isiään enemmän kotitöitä ja osallistuvat lasten kasvatukseen, olemalla enemmän lasten kanssa heidän ehdoillaan. Tämän perinteisen isämallin romahtaminen on saanut aikaan kaksi erisuuntaista kehitystä, joista Huttunen käyttää nimityksiä oheneva ja vahvistuva isyys. Ohenevalla isyydellä Huttunen tarkoittaa lähinnä biologiselle tasolle jäävää isyyttä tai hyvin ohueksi jäävää isän ja lapsen suhdetta juridisessa isyydessä. Vastaavasti vahvistuvassa isyydessä, mies on laajalaisesti sitoutunut isyyteensä, joka näkyy hänen arvoissaan ja ajankäytössään. (Huttunen 2001, 149- 151.)

Isien osallisuus odotukseen ja vauvan hoitoon on lisääntynyt verrattuna aikaisempiin sukupolviin, isät luovat syvän tunnesiteen lapsiin ja kantavat kokonaisvaltaista vastuuta lapsen kehityksestä ja hyvinvoinnista. Isyyden oheneminen viittaa miehen vaikeuteen aikuistua ja löytää luontaisia tapoja olla lapsen kanssa. Fyysinen läsnäolo ei tarkoita psyykkistä läheisyyttä. Myös työelämän suorituspaineeet voivat verottaa yhteistä aikaa ja tasapainoista vuorovaikutusta. (Kalland ym. 2011, 99.)

Osallistuvan isyyden toteutuminen ei ole helppoa, vaikka mies olisi motivoitunut, koska harvalla on nykypäivään soveltuvaa mallia omasta lapsuudestaan. Jaettu vanhemmuus antaa isälle uuden tavan toteuttaa itseään ja äiti saa enemmän aikaa itsensä huolehtimiselle. Kun lapsenhoito on molempien vanhempien vastuulla, voi parisuhdekin usein

paremmin. Vaikeutta uuden elämäntyylin omaksumiseen voivat tuoda lapsen ehdoilla eläminen, sekä uran ja työelämän paineet. Alussa vauva saattaa tuntua vaikeahoitoiselta, ja äidin osaaminen ja kokeneisuus voivat tuntua ylivoimaisesti paremmilta isän mielestä. Lapsen hoidon jakaminen saattaa joissakin perheissä johtaa pahimmillaan vanhempien väliseen valtataisteluun, koska äiti saattaa huomaamattaan mitätöidä isän pyrkimyksiä. (Hermanson, 2012.)

Keski-ikäisten muistoissa oma isä saattoi olla etäinen ja se, joka jakoi kotona rangaistukset, mutta huolehti ruuan perheelle. Sylittelyt ja fyysiset hellyydenosoitukset eivät kuuluneet sen ajan kulttuuriin, jossa vältettiin kaikenlaisten tunteiden ilmaisua. (Sinkkonen 2008, 106.) Huttunen (2001) nostaa esiin vaikeuden muodostaa hyvän isän ihanetta, yhteistä ymmärrystä isyydestä, koska isyys ja isänä oleminen ovat jatkuvassa muutoksen tilassa (Huttunen 2001, 9).

Perinteisen isyyden asema on horjunut viime vuosikymmeninä ja perhettä kohdanneet rakennemuutokset ovat tuottaneet uusia isyyden muotoja ja sen myötä isänä oleminen ja toimiminen ovat muuttuneet. Muutokset ovat olleet sen verran suuria, että huoli nykyisten neuvottomuudesta ja hämmennyksestä ei ole aivan turha. Moni mies ei enää tiedä, miten isänä ollaan. Oman isän malli muuttuneessa yhteiskunnassa ei välttämättä enää toimi, mutta mitään uutta ja koeteltua mallia ei ole vielä muodostunut tilalle. Isyydestä ei ole ollut ennestään minkäänlaista keskusteluperinnettä, sitä on pidetty itsestään selvyytenä, etenkin miesten keskuudessa. Nyt isyyden murroksessa tarvittaisiin laaja-alaista, kaikkiin miesryhmiin ulottuvaa isyyskeskustelua. (Huttunen 2001, 149.)

”Uuden isyyden” käsite syntyi 1980-luvulla ja siinä miehellä on pyrkimyksenä olla täysimääräinen isä, jolla on läheinen suhde lapseen. Perinteinen isyys ei sallinut hoivaavaa ja osallistuvaa isyyttä, mutta tämä malli korostaa isän läheisyyttä, osallistumista ja tasa-vertaisuutta suhteessa lapseen. (Alasuutari 2010, 20.)

Isiä on totuttu nykypäivänä näkemään paljon päivähoitoympäristössä viemässä ja hakemassa lastaan. Tästä huolimatta isien ja kasvattajien yhteistyö on joidenkin tutkimusten mukaan melko vähäistä ja kasvatusyhteistyö toteutuu lähinnä äidin ja kasvattajan välillä. (Mykkänen & Aalto 2010, 63–64.)

Alasuutari (2010, 127, 133–139) on tutkinut vanhempien ja kasvattajien välisiä vasu-keskusteluja ja havainnut, että suurin osa keskusteluista käydään yksin äidin kanssa. Tutkimustulosten mukaan harvat isät osallistuivat lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, ja nekin jotka osallistuivat, olivat keskustelussa yhdessä äidin kanssa.

4 KASVATUSKUMPPANUUS

4.1 Kasvatuskumppanuus ja toteutumisen esteet

Kasvatuskumppanuuden käsite tarkentui vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen perusteiden (2005) julkaisemisen myötä. Varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuus tarkoittaa henkilöstön ja lasten vanhempien tietoista sitoutumista yhteistyöhön lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen tukemisessa. Henkilöstö kunnioittaa kasvatuskumppanuudessa vanhempien oikeutta ja vastuuta oman lapsen kasvatuksessa ja henkilöstön vastuulla koulutuksen kautta saatu ammatillisuus ja osaaminen sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten toteutumisesta. (Stakes, 2009, 31.)

Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana ovat lapsen tarpeet ja niihin vastaaminen siten, että lapsen etu ja oikeus toteutuvat. Lapsen hyvinvoinnin turvaaminen on tärkein tavoite kasvatuskumppanuudessa ja se voi toteutua vain siten, että molemmat vanhemmat ja henkilöstö pitävät yllä luottamuksellista ja avointa vuorovaikutusta (Stakes, 2009, 31).

Kasvatuskumppanuus edellyttää sekä pienten lasten vanhemmilta, että varhaiskasvatuksen ammattilaisilta uudenlaista ajattelua yhteistyöstä, jonka tarkoituksena on perhelähtöiseen toimintatapaan siirtyminen ja samalla luopuminen asiantuntijalähtöisestä toimintatavasta. (Karila 2006, 36.)

Onnistunut kasvatuskumppanuus on muuttuvaa ja monitahoista. Siinä huomioidaan kulttuurin ja arvojen yhteensopivuus, sekä jaetaan huolenaiheet ja huomioidaan perherakenteiden ja työelämän muutokset (Malinen & Rönkä 2009, 74). Jokainen lapsi tarvitsee ympärilleen kasvattajia ja perheet kasvatuskumppaneita, jotka ovat empaattisia, aitoja ja lämminhenkisiä. Työntekijöiden kyky vastaanottaa vanhemmilta saatu tieto lapsesta, perheestä ja tunteista takaa kasvatuskumppanuuden ja jaetun kasvatustuon toteutumisen. (Kaskela ym. 2007, 24.)

Kasvatuskumppanuus on termi, jota nykyään käytetään jopa liiankin paljon ajattelematta toteutuuko se käytännön tasolla. Varhaiskasvatuksessa olisi ihanteellista päästä tilanteeseen, jossa vanhempien ja henkilöstön välillä vallitsisi tasavertainen kumppanuus, jossa molemmat osapuolet saavat äänensä kuuluville, mutta voiko se todellisuudessa

toteutua? Vuonna 2009 toteutetussa Paletti-tutkimuksessa isät olivat kokeneet saavansa vähemmän arvotusta päivähoidon henkilökunnalta vanhempana ja tasavertaisena keskustelukumppanina kuin äidit (Malinen ym. 2009, 76).

Marjatta Kalliala (2012) kritisoi kasvatuskumppanuuden toteutumista, koska varhaiskasvatuksen henkilökunta käyttää valtaa kasvatustilan ammattilaisina suhteessa vanhempiin. Vallankäyttö ei kuitenkaan ole ongelma, jos sitä käytetään lapsen hyväksi, eikä häntä vastaan. Kasvatuskumppanuus on vaikea asia, koska kumppanuuden määrittäminen liittyy vapaaehtoisuus, jota varhaiskasvatuksessa ei kuitenkaan voi toteuttaa, vaan vanhempien täytyy hyväksyä yhteistyökumppanit sen mukaan, mihin lapsen päivähoitopaikka järjestyy. Kasvatuskumppanuus toimii yleensä huonoimmin silloin, kun sitä eniten tarvittaisiin. Esimerkiksi jos lapsen edun nimissä täytyy puuttua johonkin, mitä vanhemmat tekevät tai jättävät tekemättä, on se puhtaasti ammatillisesta asemasta helpompi toteuttaa, kuin kasvatuskumppanuuden näkökulmasta. (Kalliala 2012, 92–96.)

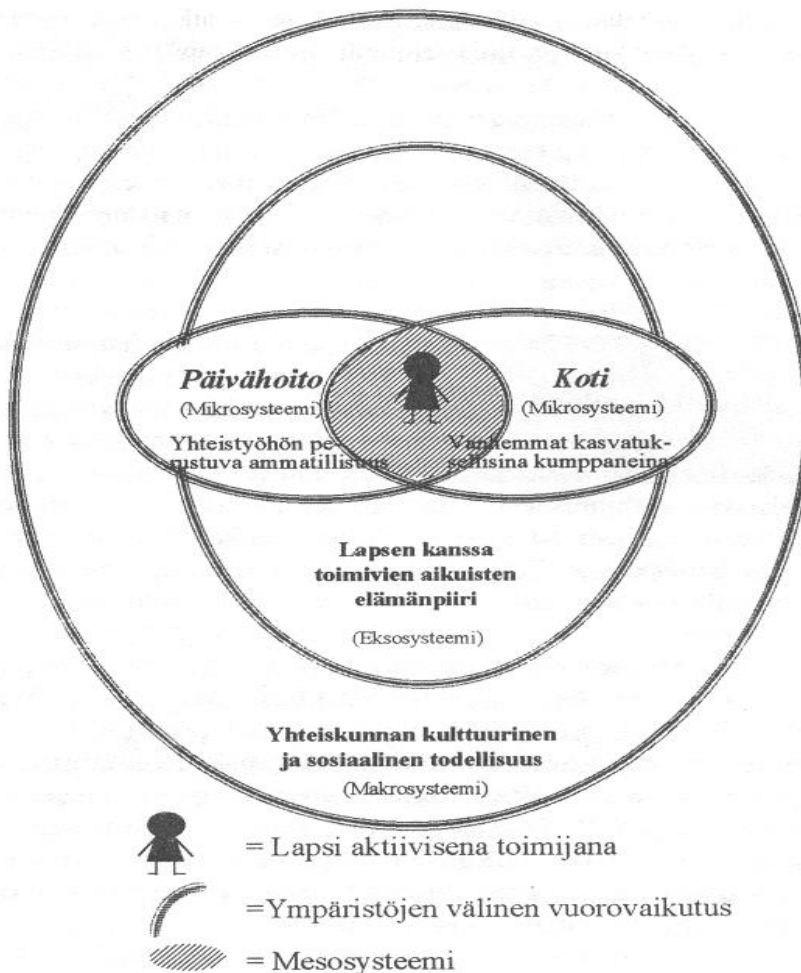
4.2 Ekologinen kasvatusteoria

Ekologinen teoria korostaa kontekstuaalisuuden näkökulmaa lapsen kehityksessä, koska sen mukaan lapsi nähdään aina osana ympäristöä. Tähän perustuen ekologinen teoria liittyy kasvatuskumppanuuteen, koska se korostaa yhteistyön merkitystä lapsen elämässä olevien aikuisten kesken. Lapsi syntyy aina osaksi jotakin yhteiskuntaa, kulttuuria ja perhettä. Lasta pitää tarkastella aina osana hänen omaa perhettä ja ympäristöä sekä omasta yksilöllisestä tilanteesta käsin. (Järvinen ym. 2013, 9 ja 15.)

Lapsen kasvatuksen onnistumisen kannalta Bronfenbrennerin ekologisessa teoriassa nousee keskeisimmäksi systeemiksi mesosysteemi. Mesosysteemin tärkeydessä korostuu perheen ja päivähoiton välisen yhteistyön sujuvuus. Lapsen ollessa päivähoitossa, se on osa lapsen kasvu-ympäristöä ja siten sen merkitys lapsen kehitykseen ja kasvuun on merkittävä. Kodin ja kasvatushenkilöstön sujuva yhteistyö ja hyvä vuorovaikutus heijastuvat lapsen hyvinvointiin. Päivähoitohenkilöstö ammattilaisena on vastuussa siitä, että suhde vanhempiin kehittyy luottamukselliseksi, koska silloin lapsen kasvu-ympäristö on lapsen edun mukainen. (Hujala-Huttunen & Nivala 1996, 26.)

Kuvio 2. kuvaa sitä, kuinka lapsi on aktiivisena toimijana oman ympäristönsä keskellä, joka muodostaa **mesosysteemin**.

Lapsen kannalta muita olennaisia ympäristöjä ovat **ekso- ja makrosysteemi**. Nämä ympäristöt vaikuttavat lapseen välillisesti, vaikka niissä lapsi itse ei ole aktiivisena osallistujana. Eksosysteemeistä esimerkiksi vanhempien työ ja makrosysteemeistä perheen sosioekonominen asema ja yhteiskunnan lait vaikuttavat välillisesti lapseen. Lapsen **mikrosysteemistä** päivähoito puolestaan vaikuttaa myös laajemmin koko perheen elämään. Päivähoidon aloitus vaikuttaa muun muassa vanhempien työssäkäyntiin sekä vapaa-ajan ajankäyttöön. (Bronfenbrenner 1979, 22–26, 165; Puroila & Karila 2001, 207–209.)

KUVIO 2. Kontekstuaalisen kasvun malli perheessä ja päivähoitossa kasvavan lapsen näkökulmasta (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 15).

4.3 Vuorovaikutus ja sen toteutuminen

Varhaiskasvatuksen toiminnan punaisena lankana voidaan nykyään pitää vuorovaikutusta, sillä se on ihmissuhdetyötä. Päivähoidon yksi tärkeimmistä tavoitteista on hyvinvoiva lapsi, jonka kasvaminen ja kasvattaminen tapahtuvat perheen kanssa yhdessä vuorovaikutussuhteessa. (Järvinen ym. 2013, 8.) Voiko se toteutua käytännössä, jos molempia vanhempia ei huomioida vuorovaikutussuhteessa tasapuolisesti?

Alasuutarin tutkimuksessa (2010) isän näkyvyys kasvat keskusteluissa tulee monesti esille vain äidin puheen kautta. On myös todettu, että työntekijät viittaavat puheessaan melko harvoin isään. Isä nousee esille työntekijän kautta esimerkiksi erilaisissa ”te-ilmaisuissa”. Tällaisessa kysymyksessä oletetaan, että jaettu vanhemmuus toteutuu ja isä koetaan tasavertaisena kasvattajana äidin rinnalla. Isä kuitenkin on hyvin harvoin mukana kasvat keskusteluissa ja äidin ensisijaisuus heijastuu varhaiskasvatusinstituutioissa. (Alasuutari 2010, 139.)

Mikäli kasvattaja ei erikseen ota isää keskustelussa esille, rajaa hän samalla vanhempien mahdolliset eriävät näkemykset yhdeksi näkemykseksi, joka tässä tapauksessa tukee äititapaisuutta. Mikäli lapsen vanhemmat ovat eronneet, ei kasvat keskustelu välttämättä tuo esille vanhempien keskinäisiä suhteita. Isästä puhutaan ehkä vain silloin, kun ilmoitetaan hoidosta hakijoita tai äiti kertoo vanhempien keskinäisistä riidoista. (Alasuutari 2010, 141–144.)

Isän merkitys kuitenkin on oleellinen lapsen elämässä, ja keskusteluissa tämä asia nousee useimmiten esille. Silti jaettu vanhemmuus ei näyttäyty oleellisesti yhteisissä kasvat keskusteluissa, sillä isän vanhempana toimiminen saattaa vaikuttaa alisteiselta verrattuna äitiin, vaikka heillä olisi yhteishuoltajuus. Mielenkiintoista on myös se, miten päivähoidon asioista saatetaan tietoa isälle, sillä usein oletetaan, että äiti toimii välittäjänä. Tuleeko isä osalliseksi lapsen varhaiskasvat keskusteluissa vain silloin, jos hän saapuu paikalle tapaamiseen tai mikäli äiti ottaa isän puheeksi keskustelun yhteydessä? (Alasuutari 2010, 144 – 147.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli saada selville, mitä mieltä isät ovat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta ja miten isien osallisuus näkyy päivähoiton kasvatuskumppanuudessa.

Tavoitteena on saada varhaiskasvattajat pohtimaan sitä, miten he kohtaavat työssään isiä ja antavat heille tilaa osallisuuteen. Isien kokemusten ja näkemysten myötä varhaiskasvattajat voivat saada uusia näkökulmia isien kohtaamiseen. Toisena tärkeänä tavoitteena on saada itselleni uusia ”työvälineitä” isien kohtaamiseen lastentarhanopettajan työssäni.

Tutkimuskysymyksiä on kaksi, joita tarkensin haastatteluissa sopivilla alakysymyksillä, jotta sain tarvitsemäni asiat selvitettyä.

1. Mitä mieltä isät ovat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta?
2. Miten isien osallisuus näkyy kasvatuskumppanuudessa?

5.2 Aikaisemmat tutkimukset

Tärkeimpänä tutkimuksena pidin Maarit Alasuutarin Suunniteltu lapsuus- teosta. Alasuutari (2010) on tutkinut teoksessaan erikseen äidin ja isän asemaa. Tutkimuksessaan hän osoittaa, että varhaiskasvatuksen suunnittelun tavoitteet jäävät vasukeskusteluissa vähälle huomiolle. Hänen mukaansa vasu ohjaa päivähoiton toimintaa vain poikkeustapauksissa ja vanhempien vaikutusmahdollisuus osoittautuu rajalliseksi. (Alasuutari 2010, 127–146.) Olen hyödyntänyt Alasuutarin tutkimusta työssäni, koska selvitän isien mielipiteitä vasusta. Hän tuo teoksessaan esille isien osallisuutta vasukeskusteluissa ja isien asemaa kasvattajana. Isien kohtaamista naisvaltaisilla aloilla löytyi myös useita tutkimuksia, joista sain apua omaan työhöni.

Kasvatuskumppanuutta on tutkittu runsaasti sekä vanhempien, työntekijöiden että isien näkökulmasta, mutta isien osallisuutta ei ole korostettu mielestäni tarpeeksi. Yhdeksi

tärkeäksi tutkimukseksi löysin Mari Huhtalan pro gradu-tutkielman kasvatuskumppanuudesta isien ja lastentarhanopettajien näkökulmasta, jota hyödynsin omassa työssäni.

Anna-Kaisa Riihijärven opinnäytetyöstä löytyy isien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta päivähoitossa ja sainkin siitä hyvää tietoa omaan työhöni. Riihijärvi oli lisännyt oman työhönsä lastentarhanopettajien näkökulman asiaa, koska isien osallistuminen tutkielmaan oli jäänyt vähäiseksi. Itselleni ei isien osallistumisesta koitunut ongelmaa, vaan sain tarvittavan määrän haastateltavia lyhyessä ajassa kokoon.

5.3 Tutkimusmenetelmät

Valitsin opinnäytetyöhöni laadullisen tutkimusotteen, koska halusin saada tutkittavien näkökulmaa esille. Eskolan & Suorannan (1998, 18) mukaan laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on yleensä ihminen ja todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoituksena suosia sellaisia metodeja, joilla saadaan tutkimukseen osallistuvien näkökulmat ja ääni esille (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164).

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on usein nostaa esiin ja tunnustaa tutkimusjoukon kohteena olevien toimijoiden omia tulkintoja. Laadullisella tutkimuksella pyritään ratkaisemaan tietty arvoitus ymmärrettävällä selittämisellä. Havaintojen tuottamisessa taas keskitytään olennaiseen. Laadullisessa tutkimuksessa tulee rajata hankittavan aineiston määrä ja aineistossa tulee käsitellä vain tiettyjä, tutkittavaan teemaan oletettavasti liittyviä seikkoja. (Alasuutari 2001, 50 - 51.) Laadullisella tutkimuksella pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen ja se tutkii yksittäistä tapausta. Se korostaa ihmisten kokemuksia ja reaali maailman merkityksiä. Siihen liittyy suora kontakti haastateltavan kanssa. Tutkija jalkautuu kentälle ja näin haastattelu tapahtuu oikeassa kontekstissa. (Kananen 2008, 24–25.)

Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua, koska halusin teemojen mukaiset vastaukset ja halusin antaa vastaajille vapauden keskustella aiheista teemojen alla, jotka nousivat heille tärkeiksi. Eli kysymykset muovautuivat ja muuttuivat vastausten mukaan teeman sisällä. Haastattelun laadukkuutta olen parantanut tekemällä haastattelurungon,

johon olen ennalta määrittänyt teemat. Teemojen lisäksi olen miettinyt valmiiksi lisäksymyksiä, joilla voin tarkentaa aiheesta tarvittaessa.

Teemahaastattelussa teema-alueet on etukäteen määrätty, joten siitä puuttuu strukturoidulle haastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys. Haastatteliija varmistaa, että kaikki teema-alueet käydään läpi haastateltavan kanssa, mutta haastattelujen järjestys ja laajuus voivat vaihdella. (Aaltola & Valli, 2010, 28–29.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä siksi, koska haastattelun teema-alueet eli aihepiirit, ovat kaikille samat. Teemahaastattelu eroaa muista puolistrukturoiduista siten, koska niissä on samat kysymykset ja jopa kysymysten muoto. (Hirsjärvi & Hurme, 2009, 48.)

5.4 Aineiston keruu, tutkimusjoukko ja analysointi

Opinnäytetyötä aloittaessani, minulla oli ajatuksena koota tutkimusjoukko useasta päiväkodista. Tarkoitukseni oli saada haastatella eri elämäntilanteissa olevia isiä, mutta se osoittautui liian työlääksi tutkimuslupien osalta. Harjoitteluni ajankohta ja tutkimusluvan helpompi saatavuus ratkaisivat sen, että työni kohteeksi päätyivät yhden päiväkodin isät.

Mietin teemoja ja haastattelukysymyksiä valmiiksi, ennen kuin hain tutkimuslupaa varhaiskasvatuksen johtajalta ja pääsin haastattelemaan isiä heti, kun tutkimuslupa loka-kuussa 2014 myönnettiin.

Haastateltavat kokosin jakamalla jokaiseen lapsiryhmään tiedotteen (LIITE 1), jossa kerroin opinnäytetyöstäni ja etsin isiä haastatteluja varten. Osa henkilökunnasta laittoi tiedotteen ryhmänsä ilmoitustaululle ja osa jakoi sen jokaisen lapsen lokerolle. Tiedotteessa oli omat yhteystietoni ja sainkin pian ensimmäisen yhteydenoton sähköpostiini. Henkilökunnan avulla haastatteluihin löytyi nopeasti viisi isää, jotka suostuivat mukaan työhöni. Olin asennoitunut siihen, että haastateltavia olisi vaikea saada, mutta onneksi ajatukseni osoittautui vääräksi ja loppujen lopuksi varalle jäi vielä yksi harkitseva isä, joka kuitenkin olisi tarvittaessa suostunut mukaan. Koin, että viisi haastateltavaa oli

riittävä määrä, koska sain tarpeeksi aineistoa ja määrä oli kuitenkin mielestäni kohtuullinen yksin analysoitavaksi.

Olin alun perin ajatellut, että saan haastattelut tehtyä harjoitteluni aikana ja aikataulutus säilyi lähes suunnitelman mukaan. Opintovapaani jatkui vielä harjoittelun loppumisen jälkeen ja yksi haastattelu sijoittui harjoittelun jälkeiselle viikolle.

Haastatteluja varten sain käyttööni huoneen, joka on päiväkodin palaverieja varten ja sain suorittaa siellä haastattelut ilman häiriötekijöitä. Haastattelut suoritin nauhuria käyttäen ja tarkistin ennen haastatteluja nauhurin toimivuuden, koska nauhoituksen laadulla on merkitystä luotettavuuden kannalta. Aineiston luotettavuus on riippuvainen sen laadusta (Hirsjärvi & Hurme 2009, 185). Nauhurin käyttö helpotti haastattelun toteuttamista, koska pystyin keskittymään vuorovaikutukseen täysipainoisesti. Haastattelun teemat ja tarkentavat kysymykset olivat itselläni paperilla tukena, jotta haastattelu eteni sujuvasti ja pystyin tarvittaessa rajaamaan keskustelua ja kysymään lisää epäselvissä tapauksissa. Yksi haastateltavista täydensi omaa osuuttaan myöhemmin sähköpostilla.

Opinnäytetyöni on aineistolähtöinen, koska isien kokemuksista ja näkemyksistä nousi asioita, joihin hain teorian tietoa tueksi, jolla pystyin peilaamaan työni aineistoa. Aluksi etsin kaikki löytämäni aiheeseen liittyvän kirjallisuuden ja kirjoitin siihen vähänkin liittyvät asiat ylös. Teorian tieto tarkentui työn edetessä ja sen jälkeen karsin ylimääräisen aineiston pois, jotta aihe pysyi rajattuna. Aineistosta nousi paljon mielenkiintoisia asioita, jotka jouduin jättämään pois, koska ne eivät liittyneet tarpeeksi tutkimaani aiheeseen.

Laadullinen tutkimus ei voi olla sellainen, että tiedonkeruu etenee lineaarisesti tiukassa järjestyksessä tavoitetta kohti, koska välillä joudutaan palaamaan syklin edelliseen vaiheeseen. Koska laadullisessa tutkimuksessa aineisto ohjaa tutkimusta, sen vuoksi sitä nimitetään aineistolähtöiseksi tutkimukseksi (Kananen 2008, 56–57.)

Käytin analyysimenetelmänä sisällönanalyysia, jossa kirjoitin nauhoittamani aineiston sanasta sanaan puhtaaksi, eli litteroin. Sisällön analyysin tarkoitus on, että tutkittavasta ilmiöstä saadaan sanallinen ja selkeä kuvaus. Sillä pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon siten, että sen sisältämä tieto ei katoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Litteroinnin jälkeen teemoittelin vastaukset aiemmin laatimieni teemojen mukaan, jotka löytyivät lähes samanlaisina vastauksista. Tutkimuskysymysten tarken-

nus ja muokkaus tulivat tässä vaiheessa ajankohtaisiksi ja niihin tuli jonkin verran muutoksia. Tässä vaiheessa mietin, otanko vielä yhden teeman lisää, mutta päätin rajata ne kuitenkin kahteen, ettei työ alkaisi rönsyillä liikaa.

Analysoinnin alkaessa tulostin teemoitellut vastaukset paperille ja näin sain koko ajan peilata vastauksia tutkimuskysymyksiin. Vastaukset vaativat vielä tarkennusta ja aiheen rajaaminen juuri tässä vaiheessa muodostui erittäin tärkeäksi. Laadullisen analyysin yksi ominaispiirre onkin aineiston ja tutkimusongelman tiivis vuoropuhelu. Tutkijan on jatkuvasti peilattava aineistoaan tutkimusongelmaan ja esitettävä aineistolle analyyttisiä kysymyksiä, jotka muotoutuvat aineiston käydessä tutuksi. (Nikander, Ruusuvuori & Hyvärinen 2010, 13.)

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

6.1 Isien mielipiteitä varhaiskasvatussuunnitelmasta

Opinnäytetyöni tavoitteena oli saada selville, mitä mieltä isät ovat varhaiskasvatussuunnitelmasta eli vasusta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma koostuu lomakkeista ja keskustelusta, jotka käydään noin kaksi kertaa vuodessa yhdessä päivähoidon henkilökunnan ja vanhempien kanssa.

Kaikki haastateltavat isät olivat olleet mukana lähes kaikissa vasukeskusteluissa ja näin heillä oli tieto siitä, mitä ne pitävät sisällään. Isien kokemukset vasuista olivat pääsääntöisesti positiivisia, niissä pystyi päivittämään rauhassa lasta koskevat asiat ja henkilökunnasta riippuen ottamaan huolenaiheet puheeksi. Isät kokivat tärkeänä luottamuksen syntymisen, jotta vaikeatkin asiat pystyttiin ottamaan esille puolin ja toisin. Henkilökunnan ammattitaito ja vaihtuvuus sekä henkilökemiat koettiin haasteiksi, joilla on merkitystä luottamuksen syntymiseen. Isä kokivat keskustelut tärkeiksi siksi, koska näin sai tietoa henkilökunnalta siitä, onko lapsen kehityksessä kaikki kohdallaan.

”Hyvä idea sillä tavalla, jos molemmat osapuolet on rehellisiä asioissa.”

”Hyödyllinen, mukava päivitys. Miltä kenestäkin tuntuu ja minkälaisiin asioihin voitais kotona ja päiväkodilla kiinnittää huomiota.”

Vasukeskusteluihin osallistumisessa isät olivat aktiivisesti osallisina, mutta aikataulujen yhteensovittaminen kaikille osapuolille aiheutti joillekin haastetta ja siinä henkilökunnan asenteet nousivat esille. Mielestäni asenteissa voisi tapahtua muutosta siten, että lähtökohtana on aina se, että molemmat vanhemmat tulevat paikalle ja sen jälkeen katsotaan aika, joka sopii kaikille osapuolille.

” Sieltä jo sanottiin, että ei täällä yleensä oo, ku yks vanhempi paikalla. Minusta se on just ehtomasti semmonen, että pitäis hakis aika, että kaks vanhempaa on paikalla. Muuten se menee siihen, että vain äiti on paikalla. ”

Yksi isä koki hyvänä sen, että he olivat äidin kanssa saaneet valita henkilön, jonka kanssa vasukeskustelu pidetään. Tällainen tapa on oman kokemukseni mukaan vielä harvinaista päiväkodeissa, mutta itse toivoisin sen lisääntyvän, koska siinä toteutuu kasvatuskumppanuuden tasavertaisuus eli myös vanhemmilla on mahdollisuus vaikuttaa. Eräs isä koki keskustelussa ajautuvansa sivuun silloin, kun paikalla oli päivähoidon henkilökunnan lisäksi myös muuta henkilöstöä, joka sekin koostui pelkästään naisista. Keskustelu oli ajautunut aika ajoin naisten väliseksi.

Alasuutarin (2010) tutkimuksen mukaan vasukeskustelut ovat edelleen suurimmalta osin äitien ja henkilökunnan välisiä. Isän osallisuuteen vaikuttaa vuorovaikutus henkilökunnan kanssa. Jos isä ei ole paikalla vasukeskustelussa, hän tulee näkyväksi vain harvoin äidin ja henkilökunnan välisessä keskustelussa. Äidin ensisijaisuudella lapsen kasvatuksessa on varhaiskasvatusinstituutiossa vahva asema. (Alasuutari 2010, 130-141.)

Isät olivat hyvin tietoisia siitä, miten lapsen rooli ja käyttäytyminen voivat muuttua, kun ympäristö ja siellä olevat ihmiset vaihtuvat. Kasvattajien yhdessä sovitut säännöt ja käytännöt, joita vasussa sovitaan, nousivat selkeästi tärkeään rooliin. Isät kokivat sen helpottavan lapsen kanssa toimimista arjen tilanteissa.

”Se on ero, niinku yöllä ja päivällä. Kotona on semmonen pikkupomo, täällä ei sitte ookkaan.”

”Kuinka ne toimii ryhmässä, mitä ei ite täällä näe, eikä ole kattomassa miten se toimii.”

Vasukaavakkeista isät olivat yhtä mieltä siitä, että ne ovat vaikeaselkoiset ja työläät ja epäilivät, voiko sama kaavake toimia lapsen jokaisena ikä kautena. Lomakkeelle toivottiin selkeämpiä ja vähemmän samantyyppisiä kysymyksiä, jotta se palvelisi paremmin kotona tehtävää työtä keskustelua varten. Kuitenkin lomakkeesta katsottiin olevan hyötyä itse keskusteluun, koska henkilökunta pystyi avaamaan siellä kysymykset ja mitä niillä tarkoitetaan. Myös kaavakkeen käyttö arjessa koettiin vaikeaksi juuri sen laajuuden vuoksi. Pystyykö henkilökunta hyödyntämään sitä jokaisen lapsen kohdalla eli saadaanko se toimimaan arjen tasolla?

Jokapäiväiset keskustelut koettiin tärkeiksi ja niihin oli saatu tarvittaessa riittävästi aikaa. Keskusteluissa korostettiin avoimuutta ja sitä, että lapsen tekemiset kerrotaan rehellisesti. Isille on jäänyt tunne, että henkilökunnalla ei ole kiirettä, jos haluaa keskustella haku- tai vientitilanteessa. Heidän mielestään hyvä yhteistyö rakentuu siitä, että uskaltaa sanoa vaikeatkin asiat, kun on tarvetta. Sujuva tiedonkulku arjessa koettiin hyväksi pohjaksi sille, että noin kaksi kertaa vuodessa tapahtuvat vasukeskustelut sujuvat hyvin. Niissä ei tule esille yllätyksiä, kun asiat pystytään puhumaan silloin, kun ne ovat ajankohtaisia.

Lapsen kehityksen kannalta isät pitivät hyvänä vasua siksi, että lomakkeeseen tulee kirjattua asiat, joihin tulee kiinnittää huomiota. Siitä huomaa konkreettisesti lapsessa tapahtuneen kehityksen, kun seuraavan kerran on vasukeskustelu. Henkilökunnan ammattitaitoa ja tietämystä lapsen kehityksestä tietynä ikä kautena pidettiin tärkeänä, koska niiden avulla pystytään auttamaan lapsen kehitystä eteenpäin. Kirjaaminen mahdollistaa lapsen yksilöllisen tuen ja henkilökunta pystyy sitten havainnoimaan arjen tilanteet, joissa tukea tarvitaan.

Vasukeskustelun kautta selviää lapsen käyttäytymisessä asiat, jotka ovat voineet ihmetyttää henkilökuntaa. Esimerkiksi, kun lapsi ei ole uskaltanut mennä yksin vessaan. Siihen ei ole tiedetty syytä, koska ei ole ollut aikaa keskustella asiasta.

Vasun tarkoituksena on yhdessä vanhempien ja henkilökunnan kanssa tehdä lapsen yksilöllisyyttä ja kehitystä tukeva suunnitelma, joka on arjessa koko ajan mukana. Siinä pitäisi ottaa huomioon lapsen kokemukset, yksilöllisen tuen ja ohjauksen tarpeet sekä vahvuudet. (Stakes 2009, 32–33.)

”Nythän ne asiat osataan jo. Niitä ei muuten välttämättä hoksiskaan.”

”Jos on pihalla vaikka vapaata leikkiä, niin pystyy kattomaan, että miten se menee ja pystyy tukemaan leikkiin mukaan.”

”Se lapun täyttäminen ja ne keskustelut, sehän on tärkeää, siinä ne linjat tehdään. Sitte se jatkumo, se on se oleellinen asia.”

Vanhempien ja henkilökunnan erilaiset näkemykset kasvatuksesta ja lapsesta ovat joidenkin haastateltavien mielestä mielipidekysymyksiä, joissa ei ole oikeaa eikä väärää

vastausta. Jos mielipiteille ja toiminnalle on hyvät perustelut, niin silloin isät voivat luottaa siihen, että toiminta on lapsen kannalta hyvää.

Henkilökunnan asenteella on paljon merkitystä sille, miten yhteistyö toimii. Vanhemmillä noussut huoli lapsesta on isien mielestä hyvä ottaa vakavasti ja tehdä kaikki toimet sen eteen, että lapselle saadaan tarvittava tuki. Avun saamiseen lapselle vaikuttavat vanhempien oma aktiivisuus ja asenne, sekä henkilökunnalta saatava tietämys ja tuki. Hyvä kasvatuskumppanuus on sitä, että molemmat tuntevat saavansa omat näkemyksensä kuulluksi ja kaikkien mielipidettä kunnioitetaan. Vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoita ja varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on tieto siitä, mitä lapsen kehitykseen kuuluu minäkin ikä kautena.

Toimiva kasvatuskumppanuus tarkoittaa sitä, että vanhemmat ja henkilökunta etsivät yhteisen ymmärryksen siitä, miten lapselle saadaan ehjä perusta kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Molemminpuolista luottamusta tarvitaan eniten silloin, kun käsitykset vanhempien ja henkilökunnan välillä lapsen tarpeista ja tilanteesta menevät ristiin. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21.)

”Piti tavallaan ite ensin löytää se ongelma, jotta täällä saa vastakaiun. Voihan se joskus olla niin päin, että päiväkotiki löytää ongelman ja vanhemmat ei ota sitä vastaan, mutta tällä kertaa se oli niin päin, että me oltiin löytämässä se ja ei saatu tukea. Onneksi se löytyi muuta kautta, ku jaksot etsiä, että missä on vika.”

6.2 Kasvatuskumppanuus ja isien osallisuus

Kasvatuskumppanuus ja isien osallisuus koostuvat monesta eri osa-alueesta, jotka haastattelujen kautta nousivat esille. Luottamus ja molemminpuolinen kunnioitus ja omien näkemysten esille tuominen tarvittaessa, olivat lähes kaikkien isien kokemuksissa.

”Ei ole ollu tarvetta puuttua tai vaikuttaa mihinkään, kun on ollu tyytyväinen, että ammattilaiset osaavat hoitaa asiat paremmin, ku itekkään osais.”

Yhdellä vastaajista oli kokemusta siitä, kuinka vaikeaa huolen puheeksi ottaminen voi olla. Vanhemman ottaminen vakavasti voi olla ongelma silloin, kun henkilökunnalla on eri näkemys lasta koskevista asioista. Vanhempien ja henkilökunnan erilaiset näkemykset korostavat kasvatuskumppanuuden toteutumisen vaikeutta käytännössä. Kallialan(2012) mukaan kasvatuskumppanuuden pitäisi olla enemmän, kuin yhteistyötä ja sen avulla tulisi pystyä tunnistamaan lapsen tuen tarve mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Kumppanuuden säilyttämiseen tulisi pyrkiä myös ongelmatilanteissa, mutta sen toteutuminen juuri silloin on vaikeinta.(Kalliala 2012, 92–95.)

”vaimo koki enemmän sitä, että niinku vähätellään sitä huolta, että no ei tässä mitään, ihan normaalia. Mutta ku itellä on tunne, että ei oo kaikki kohallaan. Ku ei oteta niinku pitäis ottaa, vakavasti.”

Päivähoidon ilmapiiri ja työntekijöiden viihtyminen nousivat isien kokemuksissa tärkeäksi. Hyvällä ilmapiirillä on vaikutusta siihen, miten lapsi viihtyy ja se vaikuttaa sitä kautta myös isän tyytyväisyyteen.

”Vähän niinku mummolaan tois...melkeenpä”

”Lapset on tosi hyvällä mielellä, tulee ja lähtee hyvällä mielellä. Välillä ei meinaa lähteäkään.”

”Tuntuu, että työntekijät on hyvällä mielellä, itsellekki tulee hyvä mieli, kun jättää lapsen sinne. Silloin ei hirveän huonosti voi mennä, jos työntekijät viihtyy, niin lapsetkin viihtyy.”

Isien osallisuuteen vaikuttivat henkilökunnan suhtautuminen uusiin ideoihin ja epävarmuus siitä, meneekö päiväkodin järjestys sekaisin, kun isät osallistuvat toimintaan. Koska lapsen ympäristöön kuuluu päivähoito luontevana osana, pitäisi myös isien päästä osallistumaan arkeen, koska se lisää sekä lapsen että isien hyvinvointia. Osallisuus näkyi sekä hyvin konkreettisina ehdotuksina että tiedostamattomana vaikuttamisena, joka muuttui haastattelun kautta tietoiseksi. Pieniltä tuntuvat asiat, joista oli keskusteltu henkilökunnan kanssa, olivat vaikuttaneet merkittävästi lapsen hyvinvointiin hoitopäivän aikana. Yhden lapsen kohdalla päiväleppopaikan vaihtaminen oli vaikuttanut rauhoittavasti lapsen olemiseen päivähoitossa.

Henkilökunnan taholta oli isiä pyydetty osallistumaan muun muassa työryhmään, jossa pystyy vaikuttamaan laajemmin päiväkodin asioihin, mutta joihin ei välttämättä ole halukkuutta tai aikaa osallistua. Arkipäivän osallistumiseen taas ilmeni paljon halukkuutta, mutta arkuus siitä, että tulee toisten työpaikalle, oli koettu esteeksi sille. Päiväkoti on kuitenkin paikka, jossa oma lapsi viettää suurimman osan arjestaan ja siihen pitäisi isillä olla mahdollisuus halutessaan osallistua. Päiväkodit ovat julkisia paikkoja, joihin on mahdollisuus tulla aukioloaikana ja siitä mitä se tarkoittaa, pitäisi keskustella enemmän. Näin toimien tasavertainen kasvatuskumppanuus toteutuisi ja osallisuudesta tulisi arkipäivää, eikä tarvitsisi miettiä, voiko päiväkotiin tulla. Lapsillekin asiasta tulisi tavallista ja he pitäisivät normaalina sitä, että isät osallistuvat halutessaan päiväkodin toimintoihin yhdessä henkilökunnan kanssa. Vanhempia kiinnostaa oman lapsen hyvinvointi ja toiminta, joten olisi ensiarvoisen tärkeää, että vanhemmat kokevat olevansa tervetulleita päivähoitopaikkaan (Kaskela & Kronqvist 2007, 25).

”Jos on vaikka jotaki retkiä, luistelua tai hiihtoa, vois tulla semmosiksi apukäisiksi. tavallaan oppimaan lapsen kavereita, näkemään sitä dynamiikkaa, kenen kanssa ne leikkii.”

”Olishan se mukava nähä joku arkipäivä, miten täällä toimitaan yleensäki. Mutta miten ne lapset sitte käyttäytyy, jos äiti tai isä on siellä katto-massa.”

”Työajaksi sallis, että kävis iltapäivällä jotaki tekemässä täällä, liikunta-tuokio tai joku vastaava.”

Kuten vasukeskustelujen osalta, myös osallisuudessa nousi esille se, että henkilökunnan ja isien välit ovat pääosin avoimet ja kiertelemättömät. Henkilökemiat ja toisensa tunteminen vaikuttavat myös paljon siihen, miten asiat voi ilmaista. Väärinkäsityksiltä välttyään, kun tiedetään, miten itse kullakin on asiat tapana esittää.

”Toisille näkyy olevan se, että jos tulee joku pienikin moite jostakin asiasta, heti on herne nenässä. Huonotkin asiat voidaan esittää positiivisesti.”

Joku isä taas koki, että oma osallistuminen päiväkodin toimintaan, voi jopa loukata henkilökuntaa, koska ”ei kannata lähteä kouluttamaan ammattilaisia”. Tästä ehkä löy-

tyy niitä asenteita ja selitystä sille, miksi isät kokevat olevansa ulkopuolisia päiväkodissa. Tähän pitäisi saada muutosta, koska osallisuuden lisääminen antaa mielestäni myös henkilökunnalle uusia mahdollisuuksia ja ajatuksia omaan työhön, eikä sitä koettaisi arvosteluna tai uhkana omalle työlle. Näin toimien tasavertainen vuorovaikutus toteutuisi käytännön tasolla.

Isät nostivat esille myös lapsen osallisuuden lisäämisen yhteisissä keskusteluissa. Lapset voisivat siten osallistua oman kehitystasonsa mukaan asioihin, jotka koskevat häntä. Lapsen yksilöllisyyden huomioiminen nousi myös tärkeänä isien kommentteissa. Arka lapsi sai olla osallistumatta tapahtumaan päiväkodin ulkopuolella, koska ei ollut vielä valmis siihen ja päiväkodilla oli sinä aikana tarjottu vaihtoehtoista toimintaa.

Yhteistyölle toivottiin omien ehdotusten ottamista mietintään henkilökunnan taholle. Esimerkiksi vanhempainillassa oli kysytty toiveita lasten toiminnalle ja vaikka toiveet oli esitetty, ei niitä ollut siirretty käytännön tasolle. Lasten vanhemmille ja päivähoiton henkilökunnalle tehdään joka toinen vuosi laatuksely ja siinä oli vuonna 2014 noussut yhdeksi kehittämistarpeeksi vanhempien osallisuuden lisääminen. Jos kehittämisideoita ei oteta käytäntöön, se vaikuttaa siten, että ideoita ei enää haluta esittää.

Useat isät nostivat tärkeänä asiana ohjatun liikunnan lisäämisen myös päivähoiton ulkoilun aikana esille. Heidän mielestään sillä saadaan liikunta osaksi kaikille, eikä vain niille, jotka liikkuvat jo muutenkin aktiivisesti. Isät olivat tietoisia uusista liikuntasuosituksista ja liikkumisen tärkeydestä lapsille.

”Mitä aiemmin tottuu liikkumiseen, sitä helpompaa myöhemmin tehdä samoja juttuja.”

Kaikki isät kokivat tärkeänä lapsen kannalta oman roolinsa ja osallistumisensa arkeen, koska niillä koettiin olevan vaikutusta sekä nykyhetkeen, että tulevaisuuteen. Myös isien tyytyväisyys omien lasten olemassaolosta ja hyvinvoinnista näkyi vastauksista ja yhdessäolosta koettiin olevan hyötyä kaikille osapuolille.

Eerolan & Mykkäsen (2014) tutkimuksen mukaan isien osallistuminen ja vastuun kantaminen nähtiin pohjaksi, jolle hyvä isyys voi rakentua. Arkiset tilanteet antoivat tilaa

vuorovaikutukselle, joilla oli isille suuri merkitys. Isyys antoi miehelle sellaista tunne-
maailmaa ja ylpeyttä, jota ei muualta voi saada. (Eerola & Mykkänen 2014, 63.)

*”Miehän oon sen vanhempi koko elämän ajan ja mitä pienemmästä kyse,
sen suuremmassa roolissa. Täytyy tietää ite, mitä lapsi tuntee ja tekee että
siihen pystyy auttamaan ja tukemaan.”*

”...Jos nyt ei osata jutella, miten sitte aikuisena...”

Isyyden muuttuminen oman lapsuuden ajoilta ja oma rooli kasvattajana nousivat myös
haastatteluissa esille. Halu olla aktiivisesti lapsen elämässä mukana alusta asti ja silloin
kun lapset sitä tarvitsevat nousi hyvin esille, koska sillä koettiin olevan tärkeä rooli lap-
sen kannalta. Lapsen tarpeet haluttiin asettaa omien tarpeiden edelle, koska sillä katsot-
tiin olevan lapsen tulevaisuuden kannalta suuri merkitys.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Tulosten johtopäätökset

Aloitin opinnäytetyöni lokakuussa 2013 aihealoitelomakkeella tutkimustoiminnan opintojakson aikana. Alusta asti halusin sisällyttää työhöni isien näkökulman tarkastelua päivähoitossa. Aiheeni tarkentui osallisuuteen ja vasujen merkitykseen matkan varrella. Opinnäytetyö oli pitkään pelkästään ajatuksen tasolla, kunnes kesällä 2014, otin yhteyttä tulevan harjoittelupaikkani päiväkodin johtajaan, jonka kanssa keskusteltuani päätin tehdä haastattelut kyseisessä päiväkodissa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, mitä mieltä isät ovat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta (vasusta) sekä heidän kokemuksiaan kasvatuskumppanuudesta ja osallisuudesta varhaiskasvatuksessa.

Tuloksista selviää, että isät ovat hyvin tietoisia siitä, miksi lapsille tehdään vasut ja mikä niiden tarkoitus on. Kaikki haastatteleman isät olivat osallistuneet vasukeskusteluihin ja pitivät sitä hyvänä päivivityksenä lapsen asioissa, koska kirjallisen osuuden lisäksi rauhallinen keskustelu takasi sen, että pystyi keskittymään hyvin lasta koskeviin asioihin. Haasteena keskusteluissa oli koettu isän ulkopuolisuuden tunnetta naisten keskustellessa lapsen asioista. Myös aikataulujen yhteensovittaminen siten, että kaikki halukkaat pääsevät mukaan, oli aiheuttanut joskus hankaluutta.

Huolen puheeksi ottaminen koettiin helpompana silloin, kun henkilökunnan kanssa on luottamuksellinen ja toimiva suhde. Tähän katsottiin vaikuttavan henkilökunnan ammattitaito, vaihtuvuus sekä henkilökemiat. Jokapäiväiset keskustelut koettiin vasukeskusteluja tärkeämmiksi, koska niiden kautta syntyy luottamus, joka auttaa asioiden puheeksi ottamista helpommin vaikeissakin asioissa.

Vasukaavakkeisiin toivottiin selkeyttä, kysymysten samankaltaisuuden vähentämistä ja eri ikäkausille erilaisia kaavakkeita. Kaavakkeen arkikäyttö henkilökunnan kannalta koettiin vaikeaksi, koska siinä on monta sivua ja paljon yksityiskohtaista tietoa, jota ei voi isossa lapsiryhmässä muistaa.

Haasteena yhteistyölle nousi vanhempien asiantuntijuuden aliarvioiminen lapsen kehityksessä nousseen huolen kohdalla ja kuinka se voi pahimmillaan nakertaa luottamusta päivähoitoon jatkossakin. Päiväkodin ilmapiirillä, työntekijöiden ja lasten viihtyvyydellä oli isille suuri merkitys, koska se vaikuttaa positiivisesti kaikkiin osapuoliin. Työntekijöiden viihtyvyys omassa työssään auttaa sujuvan vuorovaikutuksen syntymistä ja ylläpitoa.

Vastauksista nousi isien aktiivinen halu osallistua lapsen päivähoidon arkeen ihan konkreettisilla ehdotuksilla, joita voidaan toteuttaa henkilökunnan avustuksella. Koska osallistuminen koettiin suhteellisen vähäisenä ja epänormaalinakin vielä nykypäivänä päiväkodissa, aiheutti pohdintaa se, miten lapset käyttäytyvät, kun isät ovat paikalla.

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Tutkielman luotettavuutta lisää se, että isät esiintyvät nimettömänä ja päiväkotia on niin suuri, että isiä ei voida tunnistaa. Koska haastattelut toteutuivat rauhallisessa tilassa ja haastateltavat saivat miettiä vastauksiaan rauhassa, lisää se mielestäni tutkielman luotettavuutta. Koska itse en haastatteluhetkellä työskennellyt kyseisessä päiväkodissa, ei minulla ollut ennakkokäsityksiä haastateltavista, joten puolueettomuus toteutui hyvin. Haastatteluissa en antanut omien näkemysteni vaikuttaa vastauksiin ja olen pitäytynyt tiukasti valitsemisani teemoissa. Haastatteluaineiston käsittelin anonymisti ja kunnioitin myös salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta. Säilytin aineiston paikassa, johon kenelläkään muulla ei ole pääsyä ja hävitin sen saatuaani opinnäytetyön valmiiksi.

Teemahaastattelussa laatua voidaan lisätä hyvällä haastattelurungolla ja lisäkysymysten muodoilla, joilla pyritään syventämään teemoja (Hirsjärvi & Hurme 2009, 184). haastattelurungon suunnittelin huolella ja valitsen kaksi teemaa, joita tarkensin lisäkysymyksillä. haastateltavista riippuen kysymykset muuttivat muotoaan tai tarkentuivat johonkin tiettyyn suuntaan.

Litteroin haastattelut mahdollisimman nopeasti sana sanalta, koska näin pystyin palauttamaan mieleeni mahdollisimman tarkkaan haastattelutilanteen ja äänensävyt, joita käytettiin. Luotettavuutta parantaa se, että haastattelut litteroidaan mahdollisimman nopeas-

ti (Hirsjärvi ym. 2009, 185.) Sanasta sanaa litterointi oli ehkä työni antoisinta ja samalla työläintä osaa, mutta päädyin siihen, koska halusin varmistua siitä, että kaikki aineisto olisi käytettävissä, jos tarvitsisin sitä lisää työhöni. Aineistoa analysoidessani liitin alkuperäistä haastatteluaineistoa tutkimustuloksiin eli haastateltavien alkuperäisiä ilmaisuja.

Haastatteluaineiston laadukkuus liittyy luotettavuuteen. Luotettavuus ei voi olla hyvä, jos kaikkien haastateltavien vastaukset eivät tule nauhalle tai nauhoituksen laatu on huono. (Hirsjärvi ym. 2009, 184–185.) Olen kiinnittänyt huomiota lähdemerkintöjen tarkkuuteen, joita olen työssäni käyttänyt, koska lainauksien käyttö vaatii alkuperäisen tekijän teoksen merkitsemisen oikeaoppisesti.

7.3 Pohdinta

”VOIT SYÖDÄ VAIKKA INTIALAISEN NORSUN, KUNHAN MUISTAT TEHDÄ ITSELLESI RIITTÄVÄN PIENIÄ ANNOSPALOJA”

Tämän lauseen olen löytänyt jostakin lukemastani kirjasta ja se kulki mukani koko opinnäytetyön teon ajan, koska se kertoo opinnäytetyön tekemisen vaikeudesta itselleni sekä aloitusvaiheessa, että välillä matkan varrella. Kuinka ”Norsu” pilkkoutui pienemmiksi palasiksi koko ajan ja loppua kohti se oli melkein ”syöty” ja siitä tuli opinnäytetyö.

Opinnäytetyö ja isyyden maailma olivat osaltani aivan uusia kokemuksia, koska aikaisemmat opintoni ovat viime vuosituhannelta ja ammattikoulutasoa, eikä mitään tieteellistä kirjoittamista ole tarvinnut tehdä. Vaikka itselläni on isä ja lapsillani on isä, ei minun ole tarvinnut itse aikaisemmin pohtia isyyttä tieteellisestä näkökulmasta. Aiheeni valinta nousi osittain työelämästä ja omasta kiinnostuksestani isänä olemisen tarkempaan tarkasteluun. Asenteita isille suunnattuun tutkielmaan tuli usealta taholta: ”Miten saat luvan mieheltäsi haastatella miehiä? Minun mieheni käskisi lopettamaan koko koulun siihen!”, ”Ovatko äidit mustasukkaisia, kun haastattelet vain isiä, etkä molempia vanhempia?” Itse kuitenkin koin tärkeimmäksi sen, mitkä ovat isien kokemukset ja siinä sukupuolisuus jäi jotenkin varjoon, oltiin vain ihmisiä.

Opinnäytetyön aloittamisen koin erittäin haastavaksi ja siinä vaiheessa toisten kokemukset ja kirjallähteet tulivat todella tärkeiksi, jotta sain jonkinlaisen käsityksen siitä, mitä opinnäytetyö on. Etsin tietoa kaikkialta ja kysyin neuvoa koko työni etenemisen ajan ja mielestäni sain tarvittavat tiedot itselleni sisäistettyä.

Päättyessäni sen, että työni käsittelee jotakin näkökulmaa isyydestä aloin etsimään kaikkialta tietoa isistä yleensä. Halusin osallistua kaikkiin luentoihin, missä käsiteltiin isyyttä ja niistä sain mielenkiintoisia näkökulmia mietittäväksi. Yksinhuoltajaisien vaikeuksiin ja isien työelämässä oloon pääsin syventymään luennoilla. Luennon jälkeen nopea keskustelu isyystutkija Johanna Mykkäsen kanssa antoi lisää intoa tarkastella aihetta ja hänen kannustus auttoi eteenpäin. Tässä vaiheessa tuli aiheen rajaamisen ongelma, koska olisin halunnut liittää kaiken mahdollisen omaan työhöni.

Asiat kuitenkin loksahdivat kohdalleen, kun luin Alasuutarin teoksen Suunniteltu lapsuus ja sain rajattua aiheen vasuihin, kasvatuskumppanuuteen ja osallisuuteen isien osalta. Varhaiskasvatussuunnitelmat ja niihin liittyvät keskustelut olen työelämässä huomannut olevan enemmän äitien ja henkilökunnan välisiä, kuin isän ja henkilökunnan. Isät ovat kuitenkin lisänneet osallisuuttaan vuosien aikana, mutta vain yksin lapsesta huolehtivat isät ovat olleet mukana vasukeskusteluissa ilman äitiä. Mielestäni paras tilanne kaikkien kannalta olisi se, että jokaisen lapsen jokaisessa keskustelussa olisivat molemmat vanhemmat mukana. Haastateltavat isät olivat aktiivisesti olleet jokaisessa keskustelussa mukana, vaikka joillekin aikataulut oli tuottanut ongelmia. Ehkä isien pitäisi uskaltaa vaatia enemmän omia oikeuksiaan olla läsnä, koska naisena ei useinkaan pysähdy pohtimaan miehen asemaa, vaan se täytyy itse miehenä tehdä.

Alkaessani suunnitella haastattelujen toteutusta nousi itselleni epävarmuus siitä, saanko isä haastateltaviksi ja jos saan, riittääkö aineisto. Tämä oli koko opinnäytetyön eniten mietintää aiheuttava osio ja kun siinä ei tullut minkäänlaista ongelmaa, koin, että opinnäytetyöllä on mahdollisuus antaa itselleni paljon enemmän, kuin se mitä jää näkyväksi muille.

Opinnäytetyössä ehkä alun jälkeen haastavinta oli oman ajankäytön suunnittelu ja oma jaksaminen. Viimeisen harjoittelun ja haastattelujen valmistumisen jälkeen, sain kuluvan vuoden alusta uutta haastetta opinnäytetyön rinnalle. Aloitin lastentarhanopettajan sijaisuuden päiväkodissa, jossa olin harjoittelun tehnyt ja uuden työroolin sisäistäminen

ja uusiin ihmisiin tutustuminen verottivat voimia ja sitä kautta opinnäytetyölle ei aina riittänyt aikaa. Onneksi aihe oli niin mielenkiintoinen, että jaksoin viikonloput tehdä töitä ja opinnäytetyö pääsi etenemään.

Viimeinen kuukausi ennen lopullisen version palauttamista oli tiivistä työskentelyä opinnäytetyön parissa. Kaikki vapaa-aika on mennyt, jos ei kirjoittamisessa ja tiedon hankkimisessa, niin ajatustyössä, joka ei ole edes yöllä rauhoittunut, vaan olen joutunut kirjaamaan ajatuksia ylös myös öisin. Koen kuitenkin, että kaikki työ on sen arvoista.

Koko opinnäytetyön ajan ajatuksenani on ollut, että saisin aiheesta ja työstä mahdollisimman paljon ”työkaluja” itselleni ja omaan työhöni. Koko prosessi on ollut haastava, mutta antoisampi kuin osasin alussa edes ajatella. Se on antanut itselleni uusia ajatuksia, uudenlaista varmuutta isien kanssa työskentelyyn ja paljon tietoa, joka on aina ajankoh- taista. Valmiissa opinnäytetyössä on vain murto-osa siitä, mitä se loppujen lopuksi mi- nulle antoi ja luulen, että itsekin tiedostan kaiken oppimani vasta jonkin ajan kuluttua, kun saan etäisyyttä tähän prosessiin.

Uskon, että opinnäytetyötäni pystyy hyödyntämään varhaiskasvatuksessa isien osalli- suuteen liittyen, koska aineistosta nousi hyviä ehdotuksia ja ideoita suoraan käytettä- väksi arkitilanteisiin. Nykyään isät haluavat osallistua lastensa elämään, vaikka toisen- laistakin tietoa löytyy ja siihen pitää meidän varhaiskasvatuksen ammattilaisten antaa kaikki tarvittavat mahdollisuudet päivähoidossa.

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: PS-kustannus.
- Alasuutari, Maarit 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta lapsen päivähoidossa. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino
- Bronfenbrenner, Urie 1979. The ecology of human development. Experiments by nature and design. Harvard university press.
- Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna (toim.) 2014. Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hermanson, Elina 2012. Isän osallistuminen ja sitoutuminen lapsen hoitoon. Viitattu 28.3.2015. <[http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00202&p_haku=isän osallistuminen](http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00202&p_haku=isän%20osallistuminen)>
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huhtala, Mari 2014. ”Kumppanuus on sellasta käsi kädessä kulkemista” Isien ja lastentarhanopettajien ajatuksia ja kokemuksia kasvatuskumppanuudesta. Pro gradu-tutkielma. Oulun yliopisto, Oulu.
- Hujala-Huttunen, Eeva & Nivala, Veijo 1996. Yhteistyö päivähoidossa. Kasvatuksen lapsikohtainen suunnittelu yhteistyössä vanhempien kanssa. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy.
- Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hujala, Eeva & Nivala, Veijo & Parrila- Haapakoski, Sanna & Puroila, Anna- Maija 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy.
- Hujala, Eeva & Nivala, Veijo & Parrila, Sanna & Puroila, Anna-Maija 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.
- Huttunen, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: PS-kustannus, WS Bookwell Oy.
- Järvinen, Mervi & Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2013. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja Premedia Helsinki Oy.

- Kalland, Mirjam & Sinkkonen, Jari 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoitossa. Helsinki: Gaudeamus.
- Kananen, Jorma 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93. Jyväskylän yliopistopaino.
- Karila, Kirsti 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta-
Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.
- Kaskela Marja & Kronqvist Eeva-Liisa 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Malinen, Kaisa & Rönkä, Anna & Lämsä, Tiina (toim.) Perhe-elämän paletti. vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mykkänen, Johanna & Aalto, Ilana 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset: Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 34 (viitattu 11.4.2015)
<<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>>
- Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna & Hyvärinen, Matti (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: vastapaino.
- Puroila, Anna-Maija & Karila, Kirsti 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Karila, Kirsti & Kinos, Jarmo & Virtanen, Jorma. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 204–226.
- Riihijärvi, Anna-Kaisa 2013. Isien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta päivähoitossa. Opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu, Vaasa.
- Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009. Oppaita 56. Helsinki: Gummerus.

LIITE 1.

Haastattelukysely

HEI ISÄT !

Opiskelen Lapin ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja suuntaudun varhaiskasvatukseen eli päiväkotityöhön.

Tällä hetkellä suoritan työharjoittelua tässä päiväkodissa ja teen myös opinnäytetyötä, joka käsittelee isien kokemuksia osallisuudesta oman lapsen päivähoidossa ja varhaiskasvatussuunnitelman (VASUn) merkityksestä.

Opinnäytetyötäni varten tarvitsen haastateltavaksi juuri sinua ISÄ, jonka lapsi/lapset ovat tässä päiväkodissa.

Kaikki haastattelut ovat luottamuksellisia ja lopulliseen työhön ei tule näkyville isien, lasten eikä päiväkodin nimeä.

Käytännössä haastattelutilanne järjestyyi parhaiten niin, että haastattelisin teitä iltapäivällä kun haette lastanne päiväkodista. Haastattelu kestää noin 30–60 minuuttia. Tarkoitukseni on aloittaa haastattelut 13.lokakuuta alkavalla viikolla ja ne jatkuisivat mahdollisesti marraskuulle asti.

Ilmoitathan mahdollisimman pian, saanko haastatella sinua työtäni varten. **Isien kokemukset, ajatukset ja mielipiteet** ovat erittäin tärkeitä, koska työni kautta ISIEN ääni pääsee lapsen asioissa kuuluville ja tieto on arvokasta juuri sellaisena, kuin te isät sen näette ja koette. **Jokainen haastattelu on arvokasta ja ainutlaatuista tietoa tutkielmaani varten ja olisin kiitollinen mahdollisuudesta haastatella juuri sinua.** Ilmoittautumisen ja lisätietoa tutkielmasta voit kysellä minulta tai päiväkodin työntekijöiltä.

Ystävällisin terveisin:

Irma Ruokangas, puh. XXX XXXXXXXX

irma.ruokangas@edu.lapinamk.fi